

ชื่อวิทยานิพนธ์ การยอมรับเทคโนโลยีการขยายพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่า
2 ชนิด ในป่าชุมชนบ้านนิคมพัฒนา ตำบลท่าชะมวง
อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย นายกฤตย บุรินทร์ราภิบาล ปีการศึกษา 2555

ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีการเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.ภวิกา บุญยพิพัฒน์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์มานี เตื้อสกุล

บทคัดย่อ

การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการขยายพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่า 2 ชนิด ในป่าชุมชนบ้านนิคมพัฒนา ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา นี้ เป็นการทำงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความหลากหลายของกล้วยไม้ป่าที่มีอยู่ในธรรมชาติและในชุมชน 2) เพื่อศึกษาการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ป่า 2 ชนิด คือ เอื้องพร้าว (*Phaius tankervilleae*) และว่านหางช้าง (*Grammatophyllum speciosum*) 3) เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการขยายพันธุ์กล้วยไม้ของชุมชน 4) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าของชุมชน ร่วมกับอาสาสมัครในชุมชนในพื้นที่ เนื้อที่พื้นที่ศึกษาประมาณ 1,040 ไร่ ผลการศึกษาพบว่า กล้วยไม้ป่าบริเวณป่า ทำการสำรวจระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 - เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 พบกล้วยไม้ทั้งหมด 6 วงศ์ย่อย 44 สกุล 75 ชนิด เป็นกล้วยไม้ดิน 15 ชนิด กล้วยไม้อิงอาศัย 49 ชนิด กล้วยไม้บนหิน 2 ชนิด กล้วยไม้ที่เป็นทั้งกล้วยไม้อิงอาศัยและกล้วยไม้บนหิน 8 ชนิด และกล้วยไม้ที่เป็นทั้งกล้วยไม้ดินและกล้วยไม้บนหิน 1 ชนิด ผลการสำรวจนี้จะนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป กล้วยไม้ป่าหายาก 2 ชนิดคือ เอื้องพร้าว (*Phaius tankervilleae*) และว่านหางช้าง (*Grammatophyllum speciosum*) ที่ได้จากการสำรวจมาทำการศึกษาการขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ในอาหาร Murashige and Skoog (1962) ที่มีน้ำมะพร้าว 150 มิลลิลิตร/ลิตร พบว่าเอื้องพร้าว เจริญเติบโตได้ดีทำการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ 3 เดือนก่อนนำออกจากขวดไปอนุบาลในเรือนเพาะชำหลังการเลี้ยงบนอาหาร MS 3 เดือน ว่านหางช้างจะเจริญเติบโตช้ากว่าใช้เวลานาน 6 เดือนก่อนนำออกจากขวดไปอนุบาลในเรือนเพาะชำ นำผลการศึกษาไปถ่ายทอดให้กับชุมชน โดยการฝึกอบรมเทคโนโลยีการขยายพันธุ์กล้วยไม้ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลถึงการยอมรับการใช้เทคโนโลยีการขยายพันธุ์กล้วยไม้ พบว่านิยมการแยกหน่อสูงสุดมีการปฏิบัติเป็นประจำ แต่การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้พบว่ามีต้นทุนสูง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการยุ่งยาก การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าของชุมชน พบว่า กล้วยไม้ที่ใกล้จะสูญพันธุ์มาก

ที่สุดคือ รongเท้านารีม่วงสงขลา รongลงมาว่านทางช้าง ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
กล้วยไม้ป่า โดยการเรียนรู้คู่กับการอนุรักษ์ และมีความต้องการให้ส่งเสริมการใช้ประโยชน์กล้วยไม้
ป่าควบคู่กับการอนุรักษ์

Thesis Title	Acceptance of Propagation Technology for Conservation of Two Wild Orchid Species in Community Forest of Ban Nikhom Phatthana Tha Chamuang Sub-district, Rattaphoom District Songkhla Province
Researcher	Mr. Krit Purintarapiban Academic Year 2012
Degree	Master of Science in Agricultural Technology Management
Advisors	1. Dr.Pawika Boonyapipat 2. Assoc. Prof. Manee Therskul

Abstract

The objectives of this research were 1) to conduct surveys on diversity of wild orchid species growing in natural habitat and in the community, 2) to study tissue culture of two types of wild orchids: Euangphrao (*Phaius tankervilleae*) and Waanhangchang (*Grammatophyllum speciosum*), 3) to study the acceptance of technology in the propagation of orchids by the community, and 4) with the involvement of community forest volunteers, to study the participation of the community in the conservation of the wild orchids covering approximately 1,040 rais.

The finding of the study revealed that the wild orchids growing naturally were surveyed during March 2011 – May 2012, consisting of six subfamilies, 44 genera and 75 species. They were 15 species of terrestrial orchids, 49 species of epiphytic orchids, 2 species of lithophytic orchids, 8 species of being both epiphytic and lithophytic orchids and 1 species of being both terrestrial and epiphytic orchids. The wild orchid survey results were used as preliminary data for further conservation and sustainable utilization. Two types of rare wild orchids, Euangphrao (*Phaius tankervilleae*) and Waanhangchang (*Grammatophyllum speciosum*), obtained from the survey were selected to study of orchid propagation by tissue culture on MS media (Murashige and Skoog ,1962) added with 150 ml/L of coconut water. The results showed that Euangphrao grew better than Waanhangchang in tissue culture condition. The Euangphrao plantlets were transferred to plant in nursery condition after 3 months of growing in tissue culture condition but Waanhangchang plantlets were replanted after 6 months of growing in tissue culture condition. The knowledge of the two wild orchids' tissue culture was conveyed to Baan

Nikhom Patthana community through a training course. The community's acceptance of the propagation techniques was assessed by the questionnaire. The results were showed that the respondents favored budding technique the most because they frequently used budding propagation but tissue culture technique was costly and difficultly in materials and methods. As the opinion of the community participation in the conservation of wild orchids, it was found that Purple Rongthao Naree Songkhla (*Paphiopedilum barbatum*) was most endangered species and followed by Waanhangchang. The community wanted to be a part of orchid conservation by learning along with conservation practice and asked to promote the utilization of wild orchids coupled with the conservation efforts.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาของ ดร.รัชฎา เศรษฐสุวรรณค์สิน และ ดร.ภวิกา บุญยพิพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์มานี เตื้อสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกทราบบซึ่งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.สุวรรณี พรหมศิริ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และอาจารย์อานุช ศิริรัฐนิคม คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ในการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณ ดร.ภวิกา บุญยพิพัฒน์ รองศาสตราจารย์นฤมล อัครเวทศมณี คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ดร.ประภาพร แสงทอง รองคณบดีงานบริหารและบริการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ ชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านนิคมพัฒนา ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ทุกท่านร่วมสำรวจกล้วยไม้ป่าและตอบแบบสัมภาษณ์อย่างสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณพี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อน ๆ และตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกๆท่าน ที่ให้คำแนะนำ เอื้อเฟื้อ ดูแลช่วยเหลือทุก ๆ ด้านเป็นอย่างดี ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

สุดท้ายขอโน้มรำลึกถึง บิดา มารดา ผู้ที่คอยดูแลอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษาให้ความรัก ความเมตตา และคอยสนับสนุนเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมาข้างต้น ด้วยความรักและเคารพยิ่ง

กฤตย ปุรินทรภิบาล

พฤษภาคม 2556